

3

גמלאות – פעילות ומגמות

הבטחת הכנסה

חוק הבטחת הכנסה נועד להקנות רשת ביטחון אחרונה למשפחות בעלות הכנסות נמוכות או משפחות שאין להן הכנסות מעבודה או ממקורות אחרים. החוק, שנכנס לתוקפו ב-1982, שילב במסגרת אחידה את תמיכות הסעד ששילם בעבר משרד העבודה והרווחה ואת תשלומי ההטבה הסוציאלית ששילם הביטוח הלאומי לקשישים ולשאיירים. התשלומים ממומנים על-ידי אוצר המדינה.

בשנת 2019 המשיכה הירידה הניכרת במספר המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה ומספרן הגיע לכ-72 אלף בממוצע לחודש – ירידה של 5.3% לעומת 2018. בהתחשב בגידול הטבעי באוכלוסייה (של כ-1.8% מדי שנה) הירידה הריאלית גבוהה אף יותר.

תנאי הזכאות לגמלה

לגמלה להבטחת הכנסה זכאים תושבי ישראל בני 20 ויותר, החסרים מקור קיום או שהכנסתם נמוכה כמוגדר בחוק, והיא משולמת למשפחה (יחידים או זוגות, עם או בלי ילדים). תובעי הגמלה ובני/בנות זוגם (אם יש) נדרשים לעמוד במבחן תעסוקה, אלא אם כן החוק פוטר אותם מכך.

סכום הגמלה נקבע באחוזים מהסכום הבסיסי¹ בהתאם להרכב המשפחה ומספר הילדים. בעבור ילד אחד או שני ילדים ויותר משולמת גמלה מוגדלת, ובעבור שלושה ילדים או יותר משולמת תוספת עם קצבת הילדים. שיעורי הגמלה עולים בגיל 55 עד גיל הפרישה. מי שהגיע לגיל פרישה ומי שמקבל קצבת אזרח ותיק, שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח הלאומי, הגמלה משולמת לו לפי קבוצת הגיל (ראו בפרק אזרח ותיק ושאיירים).

שינויי חקיקה

- בינואר 2017 נקבעה הקלה במבחן ההכנסות של אמהות עצמאיות² המקבלות גמלה להבטחת הכנסה. שיעור הקיזוז מהגמלה של הכנסות מעבודה הגבוהות מהדיסריגרד (הסכום שאינו מובא בחשבון), ירד מ-60% ל-25% לשכר ברוטו עד 3,473 ש"ח (נכון

1 הסכום הבסיסי: הסכום שלפיו מחושבות מרבית הגמלאות מינואר 2006. סכום זה מתעדכן ב-1 בינואר בכל שנה בשיעור עליית מדד המחירים לצרכן שחלה בשנה שקדמה לה. לסכום הבסיסי תעריפים שונים לגמלאות השונות. ב-2019 היה הסכום הבסיסי למרבית הגמלאות 8888 ₪. עד 2006 עודכנו הגמלאות לפי העלייה בשכר הממוצע.

2 רוב ההורים העצמאים הם נשים ולכן נקטנו לשון נקבה.

ל-2019). מעבר לסכום זה נשאר שיעור הקיזוז 60%. אמהות עצמאיות יכולות לקבל מענק עבודה רק אם התוספת לגמלה בעקבות שינוי זה נמוכה ממענק העבודה. התוכנית הופעלה כהוראת שעה לשנתיים והוארכה בינואר 2019 לשנתיים נוספות. מענק העבודה משולם על-ידי רשות המיסים.

- מינואר 2018 פטורות ממבחן תעסוקה אמהות עצמאיות שרוב זמןן מוקדש ללימודים או ללימודים ועבודה (בהיקף של 30 שעות בשבוע לפחות, ומינואר 2019 – 36 שעות לפחות).
- ממאי 2018 משפחה עם ילד עד גיל שנתיים, לרבות הורים מאותו מין, יכולה לבחור מי מן ההורים יהיה פטור ממבחן התעסוקה (עד התיקון – הפטור ניתן לאמהות בלבד או לאבות יחידניים).

שינויי חקיקה נוספים בחוק הבטחת הכנסה הנוגעים למקבלי קצבאות אזרח ותיק מפורטים בפרק אזרח ותיק ושאיירים.

מקבלי הגמלה – מגמות ומאפיינים

מספר המשפחות

מיוני 2003 עד דצמבר 2008 ירד ברציפות מספר המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה. מגמה זו החלה עם החקיקה המחמירה ביוני 2003³ והמשיכה עקב ההשפעה המתמשכת של הקטנת ההכנסה המרבית המזכה בגמלה והשיפור בתעסוקה במשק בשנים 2004-2007 ומחצית 2008. הפעלתם של מרכזי התעסוקה במסגרת תוכנית מהל"ב באוגוסט 2005 ואורות לתעסוקה באוגוסט 2007 האיצה את המגמה.

ב-2009 חל מפנה – מספר המשפחות המקבלות עלה במחצית הראשונה של השנה, כנראה בשל המשבר הכלכלי והעלייה באבטלה (לוח 1). ב-2010 התחדשה הירידה, וחוף מעלייה חד-פעמית ב-2013, בין היתר בשל הרחבת הזכאות לגמלה גם לבעלי רכב, היא נמשכה, וביתר שאת מ-2015. מ-2016 השיעור עלה וב-2019 ירד, אך במתינות רבה יותר לעומת השנים הקודמות.

ב-2019 ירד מספר המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה בממוצע לחודש והיה הנמוך ביותר מ-1995, בין היתר בגלל העלייה בשיעורי התעסוקה בשנים האחרונות, הירידה בשיעור העולים בקרבן (ראו להלן) והשחיקה ברמת הגמלה. שיעור הירידה הגבוה ביותר מ-2007 היה ב-2018 – 8.5%, וב-2019 היה שיעור הירידה 5.3%. ניתוח לפי רבעונים מצביע על ירידה מתמשכת בשלושת הרבעונים הראשונים של 2019 ועלייה קלה ברבעון האחרון (תרשים 1). מ-2013 ירד מספר מקבלי הגמלה בשיעור מצטבר של כ-31%.

3 פירוט השינויים בסקירה שנתיית 2002-2003.

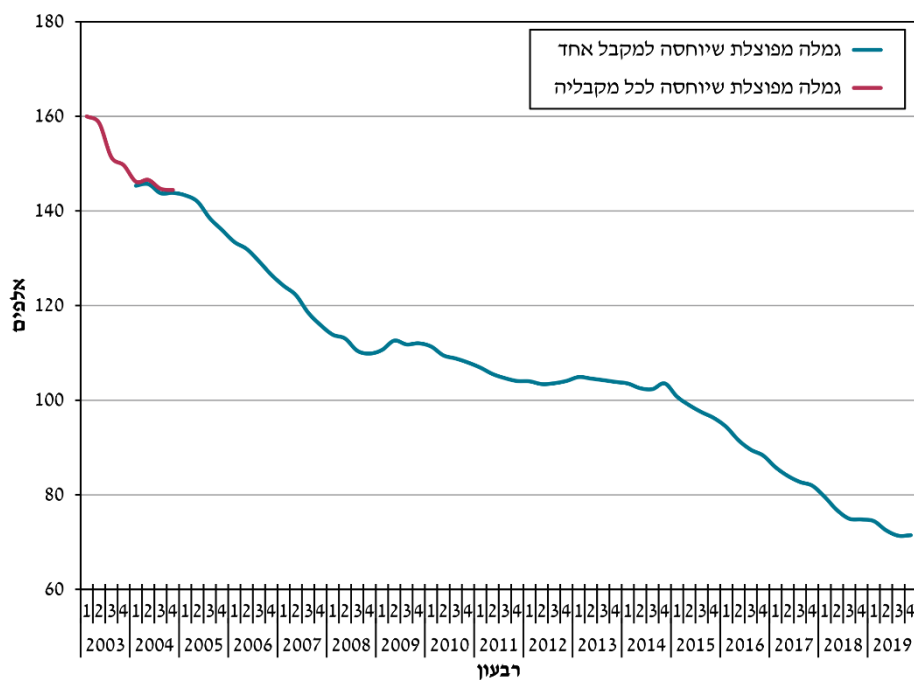
הבטחת הכנסה

לוח 1: המשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה לפי ותק בארץ* (ממוצע לחודש), 2008-2019

מועד	סך הכל		ותיקים		עולים	
	מספרים מוחלטים	השינוי (%)	מספרים מוחלטים	השינוי (%)	מספרים מוחלטים	השינוי (%)
2008	111,808	-7.0	78,011	-5.4	33,798	-10.4
2009	111,765	-0.04	79,461	1.9	32,304	-4.4
2010	109,407	-2.1	79,102	-0.5	30,304	-6.2
2011	105,292	-3.8	77,443	-2.1	27,849	-8.1
2012	103,766	-1.4	77,945	0.6	25,821	-7.3
2013	104,399	0.6	80,084	2.7	24,315	-5.8
2014	102,993	-1.3	80,262	0.2	22,731	-6.5
2015	98,347	-4.5	77,316	-3.7	20,982	-7.7
2016	90,934	-7.5	71,754	-7.2	19,181	-8.6
2017	83,626	-8.0	66,013	-8.0	17,614	-8.2
2018	76,533	-8.5	60,587	-8.2	15,946	-9.4
2019	72,446	-5.3	57,639	-4.8	14,807	-7.1

* הוותק נקבע על-פי ותק תובע הגמלה.

תרשים 1: המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה ב-2019 לפי רבעון (אלפים), 2003-2019

ותק בארץ

ב-2009, לצד הירידה הרציפה אך מתמתנת במספר משפחות העולים המקבלות גמלה, עלה לראשונה מ-2004 מספר משפחות הוותיקים (לוח 1). ב-2010 השתנתה שוב המגמה, ומספר המשפחות בשתי הקבוצות ירד בשנה זו וגם ב-2011, וביתר שאת בקרב העולים, בשל הירידה במספרם. ב-2012 ו-2014 עלה מספר משפחות הוותיקים (ב-2.7% וב-0.2% בהתאמה), כך שמגמת הירידה בכלל המשפחות מותנה. ב-2015-2019 מספר משפחות הוותיקים שב לרדת לצד המשך הירידה במספר משפחות העולים, והירידה במספר המקבלים הואצה. ב-2019 התמתנה הירידה בשתי הקבוצות: בקרב הוותיקים היה שיעורה 4.8% ובקרב העולים 7.1%.

הרכב המשפחה

הירידה במספר המקבלים גמלה מאמצע 2003, בעקבות הקיצוץ החד בגמלה וההחמרה בתנאי הזכאות, לוותה גם שינוי הרכב המשפחה של המקבלים: מספרן של המשפחות שבראשן אמהות עצמאיות ושל זוגות עם ילדים ירד, ושל היחידים גדל (לוח 2). ייתכן כי השינוי בהרכב המשפחה נבע גם מהעדר הזדמנויות תעסוקה שוות לכל, למרות הצמיחה במשק. הנתונים שלהלן ממחישים את השינויים שחלו בהרכב המשפחות המקבלות בעקבות שינויי החקיקה⁴:

- חלקן של המשפחות שבראשן אם עצמאית ירד בהדרגה, מ-33.2% בתחילת 2003 ל-24.3% ב-2014, אך מאז עלה והגיע ל-29% בשנת 2019.
- חלקם של הזוגות עם ילדים ירד, מ-24.4% ב-2003 ל-21% ב-2010, ועד 2016 נע שיעורם בין 20.8% ל-21.8%. מ-2017 ירד חלקם והגיע ב-2019 ל-16.9%.
- במקביל לירידה בשיעור המשפחות עם ילדים ב-2003-2012, עלה במידה ניכרת חלקם של היחידים – מ-36.5% ב-2003 ל-46.7% ב-2012, ומאז ירד במתינות עד 44.6% ב-2019.
- חלקם הקטן למדי של הזוגות ללא ילדים גדל בהדרגה מ-5.9% ב-2003 עד 8.8% ב-2019.

לוח 2: משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה – עולים חדשים* לעומת ותיקים (מספרים ואחוזים), 2003, 2016-2019

אחוזים			מספרים			הרכב המשפחה
עולים	ותיקים	סך הכל	עולים	ותיקים	סך הכל	
ינואר-מארס 2003						
100.0	100.0	100.0	57,812	102,194	160,006	סך הכל
35.2	37.2	36.5	20,331	38,000	58,331	יחיד
47.6	25.1	33.2	27,529	25,662	53,191	יחיד + ילדים
7.6	4.7	5.9	4,398	5,070	9,468	זוג
9.6	32.7	24.4	5,554	33,462	39,016	זוג + ילדים

4 על השינויים בהרכב המשפחה של מקבלי הגמלה בשנים 2004-2007 ראו סקירה שנתית 2008.

הבטחת הכנסה

אחוזים			מספרים			הרכב המשפחה
עולים	ותיקים	סך הכל	עולים	ותיקים	סך הכל	
ממוצע 2016						
100.0	100.0	100.0	19,180	71,754	90,934	סך הכל
53.3	43.3	45.4	10,211	31,074	41,285	יחיד
34.7	22.6	25.1	6,665	16,197	22,862	יחיד + ילדים
7.6	8.9	8.7	1,456	6,413	7,868	זוג
4.4	25.2	20.8	849	18,070	18,919	זוג + ילדים
ממוצע 2017						
100.0	100.0	100.0	17,614	66,013	83,627	סך הכל
52.0	43.2	45.1	9,164	28,547	37,712	יחיד
36.9	24.0	26.7	6,493	15,837	22,330	יחיד + ילדים
7.1	9.5	9.0	1,259	6,264	7,523	זוג
4.0	23.3	19.2	697	15,366	16,063	זוג + ילדים
ממוצע 2018						
100.0	100.0	100.0	15,946	60,587	76,533	סך הכל
51.2	43.1	44.8	8,161	26,088	34,249	יחיד
38.7	25.7	28.4	6,173	15,576	21,749	יחיד + ילדים
6.5	9.6	8.9	1,028	5,813	6,841	זוג
3.6	21.6	17.9	583	13,110	13,693	זוג + ילדים
ממוצע 2019						
100.0	100.0	100.0	14,807	57,639	72,446	סך הכל
50.8	43.6	45.1	7,521	25,149	32,670	יחיד
39.8	26.4	29.1	5,891	15,196	21,087	יחיד + ילדים
5.9	9.6	8.9	877	5,547	6,424	זוג
3.5	20.4	16.9	518	11,747	12,265	זוג + ילדים

* מי שעלו לארץ מ-1990.

עילות הזכאות

נוסף על השינויים הדמוגרפיים בקרב מקבלי הגמלה, הסתמנו מ-2003 גם שינויים בעילות הזכאות לגמלה (לוח 3):

- חלקם של מחוסרי התעסוקה בכלל המקבלים עלה עד 2013 אך ירד בעקביות מ-2014 עד 2019. מנגד, עלה מ-2013 שיעור המועסקים בשכר נמוך, עלייה שהתחזקה ב-2016, המשיכה עד 2018 וירדה במעט ב-2019. יוצא אפוא שבשנים 2011-2013 ירד רק במעט השיעור הממוצע של הזכאים בעילות של תעסוקה (העדר תעסוקה ושכר נמוך), התייצב ב-2014 וירד שוב מ-2015. הירידה בעילה של העדר תעסוקה מ-2015 היא ככל הנראה תוצאה של הגברת המאמצים של שירות התעסוקה במציאת עבודה ושל התיקון בחוק שהיטיב עם אמהות עצמאיות בעניין חישוב הגמלה לפי השכר מעבודה. עם זאת, כ-2/3 ממקבלי הגמלה עדיין חייבים במבחן תעסוקה.
- חלקן של האמהות לילדים קטנים ירד עד 2012 ונותר מאז יציב למדי.

- חלקם של הבלתי ניתנים להשמה לצמיתות בני 55 ויותר ירד עד 2014, ומ-2015 לא נותרו כאלה במערכת.
- שיעור המקבלים גמלה בעילה של הכשרה מקצועית או אבחון מקצועי ירד – מ-2.5% במחצית הראשונה של 2005 עד 0.9% ב-2010. ב-2013-2017 נע השיעור בין 0.4% ל-0.5%, ב-2018 עלה ל-0.9% וב-2019 ירד שוב, ל-0.5%.
- מספר המקבלים גמלה בגין שיקום או התמכרות לסמים או לאלכוהול נמצא בעלייה איטית והגיע ב-2019 ל-3.4%. עיקר העלייה היתה בקרב המכורים, שאובחנו כמי שאינם יכולים להשתתף בתוכניות שיקום. עם זאת, מרבית המכורים (75.6%) משתתפים בתוכנית שיקום.

• לוח 3: תובעי הבטחת הכנסה ובני זוגם לפי עילת הזכאות, 2014-2019

העילה	ממוצע 2015		ממוצע 2016		ממוצע 2017		ממוצע 2018		ממוצע 2019	
	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים	מספרים	אחוזים
סך הכל	127,699	100.0	117,723	100.0	107,211	100.0	97,068	100.0	91,136	100.0
מחוסר תעסוקה	80,477	63.0	69,827	59.3	58,904	54.9	49,874	51.4	46,641	51.2
בהכשרה או אבחון	587	0.5	469	0.4	470	0.4	868	0.9	419	0.5
שכר נמוך	19,041	14.9	20,367	17.3	21,235	19.8	20,977	21.6	19,199	21.1
מכורים	3,123	2.4	3,246	2.8	3,285	3.1	3,187	3.3	3,111	3.4
אם לילדים קטנים	10,051	7.9	9,145	7.8	8,284	7.7	7,568	7.8	7,079	7.8
אחר	14,419	11.3	14,669	12.5	15,034	14.0	14,594	15.0	14,687	16.1

תעסוקה, בעלות על רכב והכנסות

- **תעסוקה:** הירידה במספר המשפחות המקבלות גמלה בשנים 2004-2008 לוותה בעלייה בשיעור המשפחות העובדות באותן שנים מ-25.5% ל-28.6%. ב-2009 ירד שיעורן ועלה שוב עד 2011, וב-2012 שב לרדת והגיע ל-26.8% ב-2013 (לוח 4). ב-2014 שוב עלה שיעור המשפחות העובדות והגיע ל-36.4% ב-2018, וב-2019 ירד והגיע ל-35.5%. כלומר לשליש מהמשפחות המקבלות גמלה יש הכנסה מעבודה. העלייה במספר המשפחות העובדות מ-2014 והירידה ב-2019 באה לידי ביטוי גם בעילות לקבלת הגמלה (עלייה בשיעור המקבלים בגין שכר נמוך עד 2018 וירידה ב-2019). יצוין שהעלייה בשיעור המועסקים בתקופה זו התרחשה בכלל המשק, לא רק בקרב מקבלי הגמלה.

מניתוח של המועסקים לפי הרכב משפחה עולה, כי שיעור המועסקים ירד ב-2019 בקרב יחידים וזוגות עם ילדים ועלה במעט בהרכבים האחרים. שיעור המשפחות המשתכרות עד 2,000 ש"ח ירד, ושל המשפחות המשתכרות 2,000 ש"ח ויותר – עלה והגיע ל-70.7% מכלל המשפחות המשתכרות (לוח 5). כלומר, ההכנסה מעבודה של משפחות רבות יותר השתפרה במעט, כצפוי לנוכח העלייה בשכר המינימום ובשכר הממוצע במשק, אם כי עדיין נותרה נמוכה. רק ל-21.2% מכלל המשפחות היה שכר הגבוה מ-3,500 ש"ח לחודש. יצוין שחלק ניכר מהזכאים לגמלה יוצאים ממערכת הבטחת הכנסה ברמת הכנסה זו.

הבטחת הכנסה

- בעלות על רכב:** מאוגוסט 2012, גם בעלי רכב ששווי עד 41,249 ש"ח (ב-2019) זכאים לגמלה להבטחת הכנסה. בדצמבר 2019 כ-15% מכלל המשפחות החזיקו ברכב (10,784 משפחות) (לא כולל רכב לצרכים רפואיים) – כ-730 משפחות יותר מדצמבר 2018. למרביתן (כ-66%, שהם כ-6,700 משפחות), סכום הגמלה נשאר בעינו למרות החזקת הרכב. למשפחות הנותרות הופחתה הגמלה ב-230 ש"ח בממוצע. כ-1,500 משפחות נוספות החזיקו בדצמבר 2019 ברכב לצרכים רפואיים (לעומת כ-1,400 מדצמבר 2018).

לוח 4: משפחות עם הכנסה מעבודה לפי הרכב משפחה (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2019-2015

הרכב המשפחה	מספרים מוחלטים	שיעור בכלל המשפחות (%)
ממוצע 2015		
סך הכל	28,445	28.9
יחיד	8,695	19.5
יחיד + ילדים	9,933	40.9
זוג	1,801	22.5
זוג + ילדים	8,015	37.4
ממוצע 2016		
סך הכל	28,711	31.6
יחיד	8,534	20.7
יחיד + ילדים	9,952	43.5
זוג	1,852	23.5
זוג + ילדים	8,373	44.3
ממוצע 2017		
סך הכל	29,562	35.3
יחיד	8,534	22.6
יחיד + ילדים	11,188	50.1
זוג	1,880	25.0
זוג + ילדים	7,959	49.5
ממוצע 2018		
סך הכל	27,848	36.4
יחיד	7,542	22.0
יחיד + ילדים	11,562	53.2
זוג	1,780	26.0
זוג + ילדים	6,964	50.9
ממוצע 2019		
סך הכל	25,767	35.5
יחיד	6,764	20.7
יחיד + ילדים	11,277	53.5
זוג	1,726	26.9
זוג + ילדים	6,000	48.9

- הכנסות מגמלאות:** גמלאות מובאות בחשבון אף הן במבחן ההכנסות. ב-2019 5.6% מן המשפחות בממוצע לחדש היו זכאיות לגמלאות נוספות מהביטוח הלאומי (חוץ מגמלאות מחליפות שכר המחויבות כהכנסות מעבודה) לעומת 6.1% ב-2018, והכנסתן הממוצעת לחדש מהן היתה 2,069 ש"ח (לעומת 2,018 ש"ח ב-2018). לכ-8,200 משפחות (11.3%) היתה הכנסה גם מעבודה וגם מגמלאות הביטוח הלאומי, בסכום ממוצע של 3,850 ש"ח למשפחה. בהשוואה ל-2018 ירד מספר המשפחות שלהן הכנסה מגמלאות ומשכר, אך ההכנסה עלתה בכ-50 ש"ח בממוצע. ירידה זו עולה בקנה אחד עם הירידה בשיעור המשפחות המשתכרות.

לוח 5: הכנסה מעבודה של משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה. 2019-2015

ההכנסה (ש"ח)						הרכב המשפחה
+3,500	3,500-3,000	3,000-2,000	2,000-1,500	1,500-1,000	1,000-1	
ממוצע 2015						
11.1	6.6	33.1	18.7	20.3	10.3	סך הכל
0.2	2.0	26.3	21.9	33.0	16.7	יחיד
18.7	9.5	34.5	15.2	13.7	8.3	יחיד + ילדים
10.0	6.1	30.2	20.3	22.1	11.2	זוג
13.7	8.0	39.3	19.2	14.4	5.6	זוג + ילדים
ממוצע 2016						
11.8	6.9	36.5	20.0	15.8	9.0	סך הכל
0.3	2.4	30.9	25.1	26.6	14.8	יחיד
19.6	9.7	36.4	16.0	11.0	7.3	יחיד + ילדים
11.3	7.0	34.0	21.4	17.2	9.1	זוג
14.4	8.1	43.1	19.4	10.2	4.9	זוג + ילדים
ממוצע 2017						
15.4	7.7	39.5	19.5	10.0	7.9	סך הכל
0.7	3.1	37.1	26.3	18.8	14.0	יחיד
26.3	10.5	36.1	14.9	6.3	5.8	יחיד + ילדים
12.5	7.2	36.1	23.9	11.9	8.4	זוג
16.7	8.8	47.4	17.7	5.3	4.1	זוג + ילדים
ממוצע 2018						
19.3	8.7	41.2	16.9	7.8	6.1	סך הכל
1.2	3.9	42.4	25.3	15.3	11.7	יחיד
32.1	11.7	35.8	11.8	4.5	4.1	יחיד + ילדים
14.7	8.1	38.5	22.5	9.7	6.2	זוג
18.8	8.9	49.2	15.1	4.7	3.2	זוג + ילדים
ממוצע 2019						
21.2	9.6	39.9	16.3	6.9	6.1	סך הכל
1.8	5	42.9	25.2	13.6	11.5	יחיד
34.2	12.5	34.4	10.7	3.9	4.2	יחיד + ילדים
16.2	8.7	38.3	22.7	7.6	6.5	זוג
20	9.6	47.3	14.9	4.7	3.5	זוג + ילדים

- הכנסות מהון או מנדל"ן:** בדצמבר 2019 היה לכ-2,100 משפחות (2.9% מן המשפחות המקבלות גמלה) הון שבעטיו הוקטנה גמלתם, לעומת 2.6% בדצמבר 2018. ההכנסה

הבטחת הכנסה

הממוצעת שנוקפה למשפחה כזו היתה 93 ש"ח. לכ-810 משפחות היתה הכנסה מעבודה וזקיפת הכנסה מנכסים פיננסיים: הכנסה מעבודה – 2,860 ש"ח בממוצע, והכנסה מנכסים פיננסיים – 65 ש"ח בממוצע (הנמוכה מהממוצע הכללי).

כ-2,100 משפחות (2.9%) היו בעלות נכסי נדל"ן בדצמבר 2019 (לעומת 3% בדצמבר 2018). ההכנסה הממוצעת שנוקפה לנדל"ן היתה 386 ש"ח. רק ל-11 משפחות שלהן היתה הכנסה מעבודה נוקפה הכנסה גם מנדל"ן וגם מהון.

רמת הגמלה

השפעתו של הקיצוץ החד בגמלה בשנים 2002-2003 ניכרת עד היום, ובעקבותיו השתנה מאוד הרכב המשפחות לפי שיעור הגמלה. שיעור המקבלים גמלה מוגדלת למי שטרם מלאו לו 55 ("זכאים קודמים"⁵) צנח מ-22% ב-2008 ל-1.8% ב-2019, ועלה בקרב בני 55 ויותר – מ-21% ב-2004 ל-30.3% ב-2011, ובשנים 2012-2019 מ-29.2% ל-34.9% (לוח 6).

לוח 6: משפחות המקבלות הבטחת הכנסה לפי הרכב המשפחה ושיעור הגמלה (אחוזים), 2015-2019 (דצמבר)

הרכב משפחה	דצמבר 2015	דצמבר 2016	דצמבר 2017	דצמבר 2018	דצמבר 2019
סך הכל	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
יחיד המקבל שיעור רגיל	25.0	23.9	22.9	22.6	23.1
יחיד המקבל שיעור מוגדל (פחות מ-55, "זכאים קודמים" ^{**})	2.0	1.8	1.5	1.2	1.0
יחיד המקבל שיעור מוגדל (+55)	19.9	21.2	21.9	22.5	22.6
אם עצמאית ^{**} (פחות מ-55)	21.4	21.7	23.8	25.1	25.7
זוג המקבל שיעור מוגדל (+55)	7.3	7.9	8.1	8.2	8.1
זוג עם ילדים המקבל שיעור רגיל	15.3	14.2	12.8	11.9	11.4
זוג עם ילדים המקבל שיעור מוגדל (פחות מ-55, "זכאים קודמים" ^{**})	1.9	1.6	1.3	1.0	0.8
זוג + ילדים המקבל שיעור מוגדל (+55)	4.1	4.3	4.3	4.3	4.2
אחר	3.1	3.4	3.4	3.2	3.1

* מי שהחלו לקבל הבטחת הכנסה בשיעור זה לפני יוני 2003.
** גם אב.

שיעור המשפחות המקבלות גמלה בשיעור הרגיל נמצא בירידה – מ-41.9% ב-2013 ל-34.5% ב-2018 וב-2019. שיעור היחידים בהם עלה עד 2012, ירד עד 2018 וב-2019 עלה שוב, אך הם עדיין הרוב המכריע בקבוצה זו. חלקם של הזוגות עם ילדים עלה עד 2014 ומאז ירד – מ-15.7% ל-11.4% ב-2019. שיעור המשפחות החד-הוריות עד גיל 55 ירד עד 2012 ומאז עלה – ל-25.7% ב-2019, כנראה עקב שינויי החקיקה שפורטו לעיל.

5 מי שהחלו לקבל הבטחת הכנסה בשיעור זה לפני יוני 2003.

רמת הגמלה והיקף התשלומים

ב-2019 עלו סכומי הגמלה ב-1.2% בהתאם לעליית המדד שעל פיו הגמלאות מעודכנות. במחירים ריאליים עלתה הגמלה ב-0.4% אך במונחי שכר ממוצע נשחקה ב-1.6% (לוח 7).

קצבת הילדים מגדילה את רמת ההכנסה של משפחות עם ילדים. משפחות שבהן שלושה ילדים או יותר זכאיות לתוספת לילד השלישי והרביעי המשולמת עם קצבת הילדים. כך למשל, אם עצמאית עם שלושה ילדים שטרם מלאו לה 55, ואשר לפי חוק הבטחת הכנסה מקבלת 39% מהסכום הבסיסי (שהם 32.7% מהשכר הממוצע במשק) – קיבלה בפועל, עם קצבת הילדים והתוספת לשלושה ילדים, 38.7% מהשכר הממוצע.

תשלומי הגמלה להבטחת הכנסה הגיעו ב-2019 ל-1.86 מיליארד ש"ח – ירידה ריאלית של 4.3% לעומת 2019 (לוח 8) וירידה מצטברת של כ-30% מ-2013 (לוח 8) הירידה ב-2019 היא בעיקר תוצאה של הירידה החדה במספר המקבלים (5.3%, לוח 1).

לוח 7: הגמלה להבטחת הכנסה במחירים קבועים וכאחוז מהשכר הממוצע במשק*. לפי הרכב המשפחה. 2019-2013

שנה	יחיד		אם עצמאית**				זוג עם שני ילדים		שנה
	שיעור רגיל		עם שני ילדים				שיעור מוגדל		
	מחירי 2019 (ש"ח)	אחוז הממוצע	מחירי 2019 (ש"ח)	אחוז הממוצע	מחירי 2019 (ש"ח)	אחוז הממוצע	מחירי 2019 (ש"ח)	אחוז הממוצע	
למבוגר במשפחה לא מלאו 55 שנה									
2013	1,717	18.9	3,349	36.8	2,877	31.6	3,349	36.8	2013
2014	1,742	18.9	3,397	36.8	2,917	31.6	3,397	36.8	2014
2015	1,753	18.5	3,418	36.0	2,936	31.0	3,418	36.0	2015
2016	1,763	18.1	3,437	35.3	2,952	30.3	3,437	35.3	2016
2017	1,759	17.6	3,429	34.2	2,945	29.4	3,429	34.2	2017
2018	1,750	17.0	3,411	33.2	2,930	28.5	3,411	33.2	2018
2019	1,756	16.8	3,423	32.7	2,941	28.1	3,423	32.7	2019
לפחות אחד מבני המשפחה מעל גיל 55									
2013	2,147	23.6	4,346	47.7	4,251	46.7	4,346	46.7	2013
2014	2,177	23.6	4,431	48.0	4,311	46.7	4,431	46.7	2014
2015	2,191	23.1	4,459	47.0	4,339	45.7	4,459	45.7	2015
2016	2,203	22.6	4,484	46.0	4,362	44.8	4,484	44.8	2016
2017	2,198	21.9	4,473	44.6	4,352	43.4	4,473	43.4	2017
2018	2,187	21.3	4,451	43.3	4,330	42.1	4,451	42.1	2018
2019	2,195	20.9	4,466	42.6	4,345	41.5	4,466	41.5	2019

* כפי שמדדה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
** גם אב.

הבטחת הכנסה

לוח 8: תשלומי הגמלה להבטחת הכנסה
(ללא הוצאות מינהל, מיליוני ש"ח), 2013-2019

שנה	מחירים שוטפים	מחירי 2019
2013	2,583	2,641
2014	2,597	2,615
2015	2,496	2,530
2016	2,266	2,309
2017	2,110	2,145
2018	1,943	1,958
2019	1,859	1,859